

OLIKA

Ge ditt barn
**100 MÖJLIGHETER
ISTÄLLET FÖR 2**

K
R
I
S
T
I
N
A

M
A
R
I
E

T
O
M
I
Č
I
Ć

H
E
N
K
E
L

nu med fler
FÄLLOR OCH KRUX

Kristina Henkel och Marie Tomičić

Ge ditt barn
**100 MÖJLIGHETER
ISTÄLLET FÖR 2**

om genusfällor och genuskruken i vardagen

Boken finns utgiven på norska, serbiska, spanska och koreanska.
Vet du något mer språk som den borde översättas till, hör gärna
av dig till oss på info@olika.nu.

Ge ditt barn 100 möjligheter Istället för 2
– om genusfällor och genuskrukor i vardagen

© Kristina Henkel och Marie Tomićić 2009

OLIKA förlag AB

Formgivning: Mia Lidbom www.spektrum.nu
Illustrationer: © Emili Svensson www.emilisvensson.com
Omslagsfoto: Mia Lidbom

Tredje utgåvan, första upplagan.
Riga 2018

ISBN: 978-91-88347-37-4

Trycksak
3041 0971

»Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter.»

ARTIKEL 1 FN:S DEKLARATION OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

»Alla barn är lika mycket värda. Ingen annan är som du. Du och alla andra barn och unga ska respekteras. Det spelar ingen roll vad du har för familj, vilket land du kommer ifrån, vilket språk du talar, vad du tror på, om du är tjej eller kille, vem du blir kär i eller om du har något funktionshinder.»

BARNOMBUDSMANNEN

En ny utgåva!

Det är ett decennium sedan de första raderna i den här boken skrevs. Ändå är bokens innehåll fortfarande aktuellt. Det beror på att jämställdhet handlar om frihet, rättigheter – och inte minst makt. Makten att påverka sitt eget liv och det samhälle vi lever i. Jämställdhet kommer inte av sig självt, eller ökar automatiskt med tiden. Det krävs modiga och envisa människor som orkar förändra sig själva och kämpa.

Visst hade det varit fint om vi kunnat stryka några genusfällor och säga att "det där är historia nu". Men så är det inte ännu. I den här nya utgåvan finns alla tidigare genusfällor kvar. Vi har också fyllt på med nya. Bland annat fler om pojkar och våld, eftersom våld är ett stort samhällsproblem. Vi har också skrivit mer om könsidentitet, då tvåkönsnormen har börjat luckras upp. Det könsneutrala pronomet hen används nu i alltifrån radio, TV och dagstidningar till bloggar och Melodifestivaler. Fler och fler barn väljer också att utmana könsuppdelningen och identifierar sig på nya sätt.

Under årens lopp har vi fått höra otroligt fina saker om boken, hur den hjälpt till att öppna ögonen för vardagens ojämställdhet och bidra till ökad jämställdhet för barnen. Våra varmaste tack för alla dessa fina ord! Till dig som läser boken för första gången: vi hoppas att du ska få inspiration till att tänka och göra jämställdhet på nya sätt. Hjälps vi åt kanske vi kan stryka några fällor i nästa upplaga. Vinnarna är barnen!

Kristina Henkel och Marie Tomičić

Innehåll

Försnack 15

Kriga eller kramas *Om fler möjligheter i leken* 23

Barbie och Batman 25

Kör den. Flyg den. Allt hon behöver är din kärlek. 29

Pang du är död! 34

Så där låter inte hästar! 38

Det var en gång 40

Flickrum, pojkrum, barnrum 46

Säkra kort 48

Oh! Har du fått en drakdräkt! 50

Hon lagar ändå bara mat 52

Vem är du kär i? 58

Lekfull jämställdhet 62

Söt eller tuff *Om fler möjligheter till självkänsla* 65

Färglat eller färgblätt 66

Finform eller lekform 70

Dödskalle eller tjejskalle 72

Åh, vad söt du är! 76

Han får vara lite egen 80

Han vill bara ha farliga kläder 84

En strumpa är mer än en strumpa 86

Men titta så hon ser ut 90

Det är ju tradition! 93

Utseendemässig jämställdhet 96

Fåordigt eller mångstavig *Om fler möjligheter med språket* 99

Vad heter ... ehh? 100

Kom igen nu, tjejer! Hej killar! 102

Är du en tjej eller kille? 105

Jag pysslar ett Nobelpris 110

Monstergubbar och legosubbar 112

Knyt skorna! 115

Vem får snacka var? 119

Var bor du? 124

Vad heter din pappa? 127

Språklig jämställdhet 132

Så lekte de lyckliga i alla sina dagar *Om fler möjligheter i vänskapen* 134

Här borta är killarna! 136

Åh, så gulliga de är 139

Det var han! 141

Nu brottas de igen 145

Djungelns lag 147

Leka två 151

Jag får inte vara med 155

Det är bara på sko! 158
Fotboll eller balett 164
Kom på kalas! 168
Vänskaplig jämställdhet 170

Stora pojkar gråter inte *Om fler möjligheter till känslor* 173

Torka tårarna! 174
Ledsen blir arg blir ledsen 177
Viljestark eller jobbig 181
Så duktig du är! 183
Nu räcker det! 186
Nej är inte alltid nej 190
Kärlek börjar med bråk 193
Får jag chans på dig? 196
Känslomässig jämställdhet 198

Armar, ben, snippor och snoppar *Om fler möjligheter med kroppen* 201

Busröst eller musröst 202
Var vänlig, tag plats! 205
Vara nära 208
Mjukt eller hårt? 210
Pojkar glittrar inte 212
Var försiktig! 217
Stark, smalare, finast 219
Hon som hade så vackert hår 223
Vad har du mellan benen? 226
Vem får pilla? 228

Riktiga pojkar står upp 231
Fina flickor fiser inte 234
Snabbast vinner 237
Kroppslig jämställdhet 240

På förskolan 243

Förskolans jämställdhetsuppdrag 244
Vad ska en plan mot kränkande behandling innehålla? 246
Pedagoger frågar 248
Föräldrar frågar 256
En jämställd förskola 270

Göra jämställdhet 273

Öppna ögonen 274
In i ramen 274
Vad är värdefullt? 276
Komplettera varandra 277
Vilket samhälle vill vi ha? 278
Olika strategier samma mål 280
När verkligheter kolliderar 282
Barnen gör som vi gör 284
Till dig som vill göra jämställdhet 286

Eftersnack 288

Referenser och lästips 292

»Mitt barn blev helt olika bemött beroende på om hon hade på sig en röd mössa med blommor eller en grönrandig till sin mörkblå overall. När hon hade den rödblommiga fick hon alltid höra hur söt hon var och när hon hade den gröna var hon istället en pigg och stadig krabat.»

KRISTINA HENKEL

»Min son fick höra av vuxna att hans vita tennis skor med glitter på var tjejskor. Han var sju år och jättestolt över att ha valt sina skor själv.»

MARIE TOMIČIĆ

Försnack

Tänk om Hugo och Omar fick krama varandra utan att bli retade. Tänk om Omar kunde få gråta på samma sätt som Adriana. Tänk om Adriana fick leka med Ella trots att hon inte har några glittriga hårspännen. Tänk om Ella slapp städa när Gustav stökat ned. Tänk om Gustav fick leka med dockorna. Tänk om alla barn skulle få vara som de vill. Tänk om vi vuxna skulle slippa att begränsa våra barn.

Den här boken handlar om hur och när våra barn könas och görs till flickor och pojkar. Vi kallar det för genusfällor och genuskruv. Fällor för att de är lätta att trilla i och för att de begränsar våra barn. Kruv för att det är komplext och inte alltid finns enkla lösningar. Genusfällorna och genuskruven gör att barnen blir bemötta på ett ensidigt sätt vilket påverkar deras möjligheter att utvecklas som fria och unika individer.

Det här blev väldigt tydligt för oss när vi själva fick barn. Även om vi många gånger blivit tilldelade stereotypa roller som tjejer och kvinnor, roller vi inte alltid velat vara i eller

Köna = att sortera in barn, vuxna, leksaker, med mera i feminint eller maskulint och tillskriva dem olika egenskaper, förväntningar och värderingar.

Genus = socialt kön. Idéer om vad som anses vara feminint och maskulint. Dessa idéer är föränderliga.

OH, vad
duktiga ni
är tjejer!

känt oss hemma i, var vi inte beredda på att våra barn skulle könas så mycket och så ofta. Vi märkte också att det många gånger skedde omedvetet.

Det börjar redan under graviditeten. De allra flesta är väldigt nyfikna på vilken sort det kommer att bli och letar efter ledtrådar.

Alltifrån magens form, frekvens på hjärtljud och hur mycket bebisen sparkar antas säga något om vilket kön det ska bli. Väl ute i världen blir pojkar och flickor klädda i olika kläder i olika färger. De får lyssna till olika röster, höra olika ord och deras gråt kommer att tolkas på olika sätt. De tillskrivs olika egenskaper och uppmuntras till olika beteenden. Kort sagt, barnen genomgår under sina första år i livet en mängd ritualer som kommer att göra dem till flickor och pojkar.

Allt det här pågår som om det vore det självklaraste i världen. Vi har sedan barnsben lärt oss att det är och ska vara skillnad på pojkar och flickor och tänker inte alltid på vilka konsekvenser det får för barnen. Vi tänker inte på att könandet leder till att barn bemöts

Finns det
några starka
killar här?

på ett ensidigt sätt. Vi tänker inte på att det skapar ojämställdhet.

I den här boken vill vi visa hur vi med enkla medel kan ge barnen ökade möjligheter genom att bemöta dem som individer istället för som flickor och pojkar. För trots att det talas mycket om jämställdhet och att de flesta är överens om att det är viktigt och bra, är det inte alltid så lätt att gå från tanke till handling. Hur görs egentligen jämställdhet?

Genusfällorna och genuskruxen är indelade i sex kapitel som var och ett belyser olika aspekter av ojämställdhet. De handlar om vardagen eftersom det är där, vid middagsbordet, i sagostunden och i leken som både barnen och vi vuxna formas. Det är i alla dessa situationer, som kan tyckas små och obetydliga, som verkligheten skapas och jämställdhet kan göras. Var och en för sig kan genusfällorna te sig oproblematiske men sammantaget visar de på en struktur i vårt samhälle som ger flickor och pojkar olika möjligheter.

Vi ger också tips på hur en kan tänka och göra på nya sätt för att öka barnens möjligheter i en könsstereotyp vardag. Tipsen är tänkta som inspiration och du som läsare har

Näe,
härspännen
är bara
för tjejer.

Jämställdhet = att ge alla människor, stora som små, lika möjligheter, rättigheter och skyldigheter, oavsett kön.

säkert egna eller kommer på fler. Vissa tips är lättare att omsätta i praktiken än andra. Det kan ta ett tag att lära sig att göra på nya sätt, och ytterligare ett tag innan det känns naturligt. Men ge inte upp! Det är i det lilla som det stora kan hända.

Eftersom förskolan är en viktig del i små barns liv har vi valt att ge den ett eget kapitel där vi bland annat berättar om de lagar som styr förskolans jämställdhetsarbete. Vi ger också tips till pedagoger och föräldrar om hur jämställdhetsfrågan kan lyftas. Boken avslutas med en sammanfattande förklaringsmodell om hur ojämställdhet görs.

Boken vänder sig till föräldrar och andra vuxna som kommer i kontakt med barn i förskoleåldern, och bygger på erfarenheter från vardagen. Citaten och pratbubblorna är inspirerade av röster vi mött i våra professionella och privata liv. De bygger även på en föräldraenkät och på intervjuer med företag och kommuner. Av anonymitetsskäl är alla namn som förekommer i boken fiktiva. I vissa fall är citaten justerade, men andemeningen finns kvar.

Många kommer att säga att vi själva faller i fällan när vi generaliserar och kategoriserar i termer av flickor och pojkar. Och det stämmer. Vi är medvetna om att verkligheten är komplex och att variationen i hur flickor och pojkar bemöts

är större än den som framkommer i boken. Poängen med att generalisera är att synliggöra de mönster som finns och som våra barn måste förhålla sig till. Utan att generalisera blir det svårt att få syn på det som behöver förändras för att ge barnen fler möjligheter.

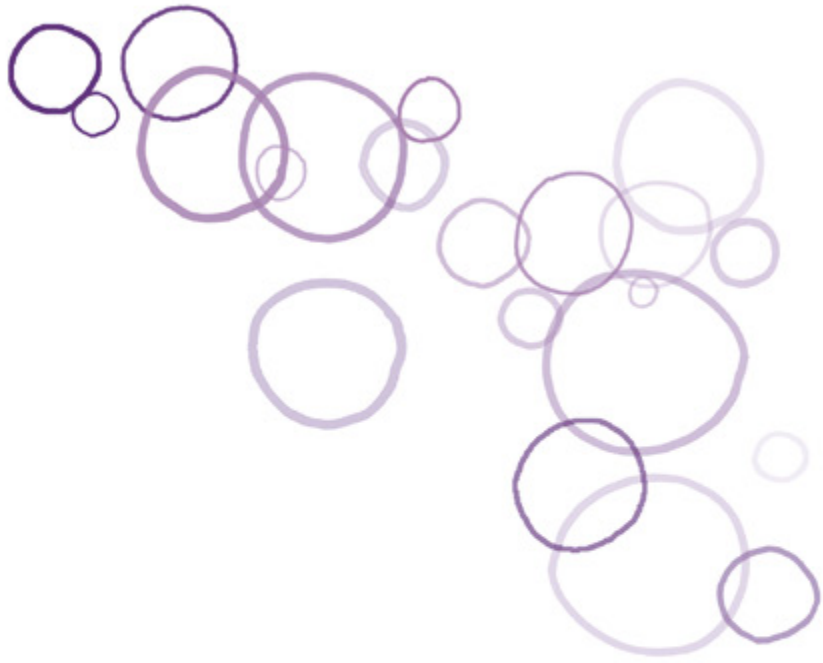
Jämställdhet är viktigt för alla barn. Det handlar inte om att alla pojkar ska ha klänningar eller att flickor inte ska få leka med dockor. Det handlar inte om att alla ska bli lika eller att något ska tas bort. Jämställdhet handlar om mångfald och att öka barnens handlingsutrymme, att låta barn få vara på 100 olika sätt istället för 2.

Med förhoppning om förändring!

Kristina Henkel och Marie Tomičić

Men jag
vill ju ha
gele hallon!

Kriga eller kramas

Om fler möjligheter i leken

Barbie och Batman

Två dockor som båda börjar på B. Där slutar likheterna. Barbie är en klassisk flickleksaker medan Batman är tänkt till pojkarna. Tittar vi närmare på Barbie ser vi att hon behöver sina skor för att kunna stå eftersom hennes fot är formad efter en högklackad sko. Hennes ben kan sällan böjas och med händerna har hon svårt att greppa andra saker än sin lilla väska. Barbie är smal med stora ögon och stora bröst, en modedocka att klä på och av. Batmans kropp är stadig och muskulös och han kan stå själv. Händerna är gjorda för att kunna greppa olika föremål och till skillnad från Barbies är ögonen små eller helt dolda bakom en mask. Batman har kraftiga käkmuskler och i likhet med dagens mansideal ler han sällan.

I leken med Batman är dockan oftast vänd från barnet. Det handlar sällan om att klä på och klä av, utan mer om att dockan ska flyga, hoppa, åka helikopter, springa eller använda olika vapen för att attackera fienden. I leken övas självständighet, mod och att vara orädd. Batman signalerar inte att han behöver bli omhändertagen och leksaken uppmuntrar inte heller till kramar eller närhet.

Eftersom leken med Barbie i mångt och mycket handlar om att byta kläder och göra sig fin är dockan oftast vänd

Tack för att du ville provläsa vår bok!

Vill du läsa mer? Låna boken på ditt bibliotek eller köp boken i OLIKAs butik på **olika.nu** eller där böcker finns!

»En kall dag bröt min dotter ihop när jag sa att hon inte fick ha klänning. Med stora tårar rinnande nedför kinderna skrek hon – Jag vill ha min klänning för då säger fröknarna att jag är fin!»

»När min son var tre år slutade flickor och pojkar att leka tillsammans. Ingen verkade tycka att det var konstigt.»

GE DITT BARN 100 MÖJLIGHETER ISTÄLLET FÖR 2

är en bok för föräldrar och andra vuxna som vill ge barn fler möjligheter i en könsstereotyp vardag. När och hur könas barn och görs till flickor och pojkar? Och hur påverkar det barnen? Med humor och vardagsnära exempel visar författarna att genusfällor finns överallt, bland leksaker och kläder, känslor och vänskap. Boken ger praktiska och enkla tips. Förändringsgodis för alla som vill göra lekfull, utseendemässig, språklig, vänskaplig, känslomässig och kroppslig jämställdhet!

ISBN 978-91-88347-37-4

9 789188 347374

Trycksak
3041 0971

»En viktig och tankeväckande bok för alla som på något sätt möter eller jobbar med barn.»

Klara Dolk, forskare
och förskollärare

»Den absolut bästa jämställdhetsboken. Den går så djupt men är så enkel!»

Maria Johansson,
förälder

»En bok för alla som vill ge sina barn större frihet i livet. Härliga bilder och humor. Läckert!»

Johan Theodorsson,
förälder